

GÖRSEL OKURYAZARLIK: RESİM-İŞ ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRSEL YAZMA SINIFLANDIRMASI

Mahir YERLİKAYA^{1*}, Sevgi SOYLU KOYUNCU¹

¹: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Samsun.

*: Sorumlu yazar

ÖZET

Bu çalışmada görsel ile sürekli iç içe olan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretmen adayların görsel okuryazarlıklarındaki “uygulama” tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretmen adaylarına açık uçlu soru sorularak elde edilen verilerin içerik analizi yapılması ile ortaya çıkan görsel yazma tercihlerinin sınıflandırması yapılmıştır. Bu yolla oluşan sınıflandırmalar; yazmayı tercih edenler (nasıl tasarlayacağını ifadesi, tasarıma ilişkin olumsuz yorum, tasarıma ilişkin olumsuz yargı, afiş üzerinden fikir beyan etme, tasarıma ilişkin olumlu yorum, tasarıma ilişkin olumsuz yargı) ve çizimi tercih edenler şeklindedir. Başlıkların nasıl oluşturulduğu, başlıkların açıklamaları ve alt başlıkların neler olduğu çalışmada verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuryazarlık, Görsel okuryazarlık, Görsel tasarım, Görsel öğrenme.

VISUAL LITERACY: VISUAL WRITING CLASIFICATION OF PROSPECTIVE TEACHERS IN ART AND CRAFT EDUCATION

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the practice preferences of visual literacy for prospective teachers in Education of Art and Craft. For this purpose, visual writing choices classifications for the prospective teachers in Education of Art and Craft is made by content analysis of the data collected with open ended questions. In this way, formed classifications are made whether choosing to write (expressions of how to design, negative comment on design, negative judgement related to design, expressing ideas about poster, positive comment on design, positive judgement related to design) or choosing to draw. How are the classifications formed? what are the explanations of classifications? and what are the sub classifications? are some of the critical questions that were presented in this study.

Keywords: Literacy, Visual literacy, Visual design, Visual learning.

1. GİRİŞ

Görsel yazma; insan ya da makinalar aracılığıyla yapılmış görsel üretimlerdir. Bu üretimler; yazı, fotoğraf, resim, resimleme, soyut biçimler, tipler, canlandırmalar, simgeler ve üreticiler (tasarımcı-sanatçı vb.) tarafından oluşturulan yapay metaforlar veya gerçeklerden oluşmaktadır. Üretilen görsellerin

alanları iki boyutlu veya üç boyutlu olabilmektedir. Görsel yazmanın önemli bir bölümünü görsel tasarım oluşturmaktadır. Görsel tasarım, tasarım elemanlarının tasarım ilkeleri ile uygulanması sonucu oluşan bir süreçtir. Tüm görsel tasarımların temelinde görsel tasarım elemanları olan, nokta, çizgi, biçim, doku, renk ve görsel tasarım ilkeleri

olan birlik, denge, ritim, hiyerarşi, devinim (hareket), odak noktası (Gökaydın, 2002; Kılıç, 2002; Gençaydın, 2000; Çağlarca 1999; Sözen ve Tanyeli, 1992) gibi yapılar bulunmaktadır. Görsel tasarımlar çalışma alanlarına göre farklı özellikler taşıyabilmekte ve bulunduğu alanın özelliklerine göre şekillenmektedir.

Görsel tasarım; bilginin okunması, algılanması, yorumlanması ve kullanımının kolaylığı yönlerinden yaşamsal bir önem taşır (İpek, 2003). Yazıya oranla görselin, hızlı, etkili, inandırıcı, nesnel dünyasına yakınlığı vb. özellikleri olması önemini açıklar niteliktedir. İletişimin vazgeçilmez bir unsuru olan görsel tasarım; aynı zamanda bir iletişim tasarımıdır. İletişim tasarımı ise kurgulama içermektedir. Görsel kurgu veya kurgulama, üretici tarafından, tamamen veya kısmen gerçeklere dayanmayan yani “olgusal karşılığı olmamakla birlikte usulur bir durumun imgesel tasarımıdır” (TDK, 2015) ve bunu görsel hale getirme işi olarak bilinir. Görsel kurgulamalar gerçeği yansıtabildiği gibi yarı gerçek ya da gerçek dışı olabilmektedir. Görsel kurgulama; içinde bulundurduğu tüm yapıların bağlam içerisinde alıcıya ulaştırmayı hedeflemesi amacıyla yapılmaktadır ve bu amaçla farklı mecralarda kullanılır. Bu yüzden her mecradaki kurgulama kendi iç dinamiklerine göre yapılır. Bu kurgulama esnasında belli çıkarlar (mecranın özelliklerine göre) doğrultusunda gerçek manipüle edilir. Gerçek manipüle edilirken; yine gerçek dünyanın araçları kullanılır ve gerçek ile gerçek dışı yapılar içi içe geçer. Bu durumda alıcının kurguyu gerçekten ayırması zorlaşır. Görsel okuryazarlık bireye kurguyu gerçekten ayırma yeteneği, dikkati verebilir. Böylelikle birey “mesajlarının belirli sonları olan yapılar olduğunu, medyanın bölgesel/küresel topluluklardaki ekonomik, politik, sosyal ve kültürel rolünü anlama, insanın kendisinin ve diğerlerinin demokratik haklarını anlama, uzlaşma veya direniş, kültürel kimlik, vb.” (Bostancı, 2007) yapıları anlayacaktır.

Görsel yazma; tasarım kavramına temelden bağlıdır ve içerisinde düzenleme, kurgu vb. yapılar barındırır. Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği öğretmen adaylarından elde edilen bulgular bu bağlamda ele alınmıştır. Öğretmen adaylarının görsel yazma sınıflandırılması bu yolla oluşturulmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Evren – Örneklem

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin görsel okuryazarlıklarının nasıl olduğunun değerlendirilmesi amaçlanan çalışmanın evrenini Marmara Bölgesi, Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinden birer üniversitenin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise; Dokuz Eylül Üniversitesi (Ege Bölgesi), Çukurova Üniversitesi (Akdeniz Bölgesi), Gazi Üniversitesi (İç Anadolu Bölgesi), İnönü Üniversitesi (Doğu Anadolu Bölgesi), Marmara Üniversitesi (Marmara Bölgesi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Karadeniz Bölgesi) ve Dicle Üniversiteleri'nin (Güney Doğu Anadolu Bölgesi) Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğretmen adaylarından her soruya yanıt veren adaylardan rastsal (random) olarak seçilmiş, her bölgeden 20 (10 kişi 1. Sınıf, 10 kişi 4. Sınıf) öğretmen adayı olmak üzere 70 aday 1. Sınıf, 70 aday 4. Sınıf toplamda 140 öğretmen adayı (91 bayan 49 bay) oluşturmaktadır. Örneklemde yer alacak üniversiteler belirlenirken devlet üniversiteleri bölgelerine göre ayrılarak rastsal bir seçim yapılmıştır. Böylelikle belirlenmiş olan örneklem devlet üniversiteleri her bölgeden birer tane olacak şekilde evreni temsil etmesi için rastsal olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre hem nicel hem nitel araştırmalarda sık kullanılan örnekleme türü olan; sınırları saptanmış bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılan tabaka örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Rose, 2003).

2.2. Veri Toplama ve Çözümleme

Verilerin toplanmasında, bir tane açık uçlu soru kullanılmıştır. Soruda yer alacak olan görsel seçilirken; öğretmen adaylarının aşına olduğu ve üzerine söz söyleyebilecekleri bir görsel olmasına dikkat edilmiştir. Adayların Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim görmeleri sebebiyle ilgi duydukları varsayılan alandan seçilmesine dikkat edilmiştir. Bu amaçla Güney Doğu Anadolu Bölgesi temalı, afiş niteliği taşıyan bir görsel verilmiştir. Görselin yan sayfasında ise öğretmen adaylarına “Siz olsanız yandaki görseli nasıl tasarlardınız?

(Düşüncenizi yazabilir ya da çizebilirsiniz)” şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların afişi incelemesi, ardından verilen boş alana (çizerek ya da sözel olarak betimleyerek) bu afişi yeniden tasarımları istenmiştir. Soru; görsel okuryazarlığın kapsamını belirleyici nitelikler taşıyan hissetme, düşünme, söyleme, yorumlama, değerlendirme ve yeniden üretme temellidir. Bu yolla görselle karşılaşan öğrencinin, görseli anlamayı kolaylaştırıcı özellikler barındıran görsel okuryazarlık becerilerini nasıl kullandığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu yolla katılımcıların görsel yazma konusunda tercihleri derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Veriler öncelikle öğrencileri kodlamak amacıyla Word dosyasına aynen aktarılmıştır. Verinin ait olduğu öğretmen adayının sıra numarası ve demografik özellikleri (sırasıyla; bölge, yaş, cinsiyet ve sınıf) göz önüne alınarak dosya isimlendirilmiştir. Örneğin 1.AK.1.20.K adlı Word dosyasının verileri 1. Sıra numarası (1), Akdeniz Bölgesi'nde (AK) bir üniversitede öğrenim gören, 1. Sınıf (1), 20 yaşında (20), Bayan (K) bir öğretmen adayından elde edilmiştir. Öğrencilere sıra numarası verilmesinin sebebi bazı öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin aynı olmasıdır.

Bu çalışmada veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Rose (2003)'a göre içerik analizi; veriler kodlanır, kategoriler belirlenir. Son olarak temalar oluşturulur ve çözümlenir. Elde edilen verilerin incelenmesi ve çözümlenmesi için nitel veri çözümlenme yazılımı MAXQDA 11 (30 günlük deneme sürümü) programı kullanılmıştır. Veriler, bölgeleri ve sınıfları dikkate alınarak gruplar halinde programa aktarılmıştır. Yöneltilen soruya gelen yanıtlar; her kelimesi araştırmacı tarafından çözümlenmiş ve sonucunda tüm veriler içerisindeki benzer ilişkiler tek tek kodlanmıştır. Kodlama sırasında öğretmen adaylarından gelen yanıtlarda anlatım bozuklukları ve imla hataları görülmüştür. Mevcut durumun aynen resmedilmesi için de veriler olduğu gibi yansıtılmıştır. Kodlamalar sonucunda benzer ilişkiler gösteren cümleler bir araya toplanmış ve cümlelerin ortak noktaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ortak noktada bulunan cümleler daha sonra isimlendirilerek sınıflandırılmıştır (kategori). Görsel okuryazarlık alan yazını ve diğer bilimsel alanlarda yapılan çalışmalar ışığında, bu çalışmada oluşan sınıflandırmaların hangi

başlıklar altında olabileceği düşüncesinden yola çıkarak belli başlıklar altında toplanmıştır. Bu başlıkların oluşumunda; Debes ve Fransecky'nin (1972), Ausburn ve Ausburn'un (1978), Box ve Cochenour'un (1988), Avgerinou ve Ericson'un (1997), Kellner'in (1998), Heinich vd.'nin (1999), Brill ve Branch'in (2001), Stokes'un (2002), Uçar ve vd.'nin (2011), Akyol'un (2012), Buehl'in (2014) görsel okuryazarlık ile ilgili çalışmalarından ve Barret'in (2012) “yorumsal perspektifler” ve “yorum çeşitleri” bilgilerinden yararlanılmıştır. Toplanan veriler çözümlenirken belirtilmiş olan kavramsal yapıya uygun olarak kodlar oluşturulmuş, ardından gerekli ekleme çıkarmalar veri çözümlenme sürecinde döngüsel ve sürekli olarak devam etmiştir. Araştırmacının çalışmadaki rolü; veri toplayan, araştırma stratejilerini geliştiren, bulgulara ulaşan ve elde edilen verileri çözümlen, yorumlayan kişi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın bütününde sistematik ve aynı zamanda nitel geleneğe uygun olarak esnek bir araştırma deseni oluşturulmuş ve elde edilen veriler tutarlı ve anlamlı bir doküman haline getirilmiştir.

LeCompte ve Goetz (1982)'e göre nitel araştırmalarda; çalışmada elde edilen sonuçların doğruluk derecesi o çalışmanın güvenilir olması; çalışma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ise o çalışmanın geçerli olması ile ilgilidir. İnandırıcılık (iç geçerlik), tutarlık (iç güvenilirlik), aktarılabirlik (dış geçerlik) ve teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik) nitel bir çalışmada var olması gereken özelliklerdir (akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre nitel çalışmalarda inandırıcılığın değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütler arasında uzun süreli etkileşim, derin odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyididir. Özellikle inandırıcılığı (iç geçerlik) ve teyit edilebilirliği (dış güvenilirlik) arttırmaya yönelik olarak kullanılan en önemli strateji olan çeşitleme; örneklem çeşitlemesi, çözümlenme çeşitlemesi, veri çeşitlemesi gibi farklı boyutlara sahiptir. Toplanan veriler araştırmaya katılan öğretmen adaylarından elde edilen verilerin benzer bilgileri verebilecek başka bireylerle teyidi olan örneklem çeşitlemesi boyutuyla incelenmiştir. Ayrıca araştırmacının esnek olması inandırıcılık konusunda da önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Elde edilen veriler yeterli düzeyde betimlendiği takdirde aktarılabirlik (dış geçerlik) artar. Bu sebeple veriler açık ve anlaşılır bir şekilde

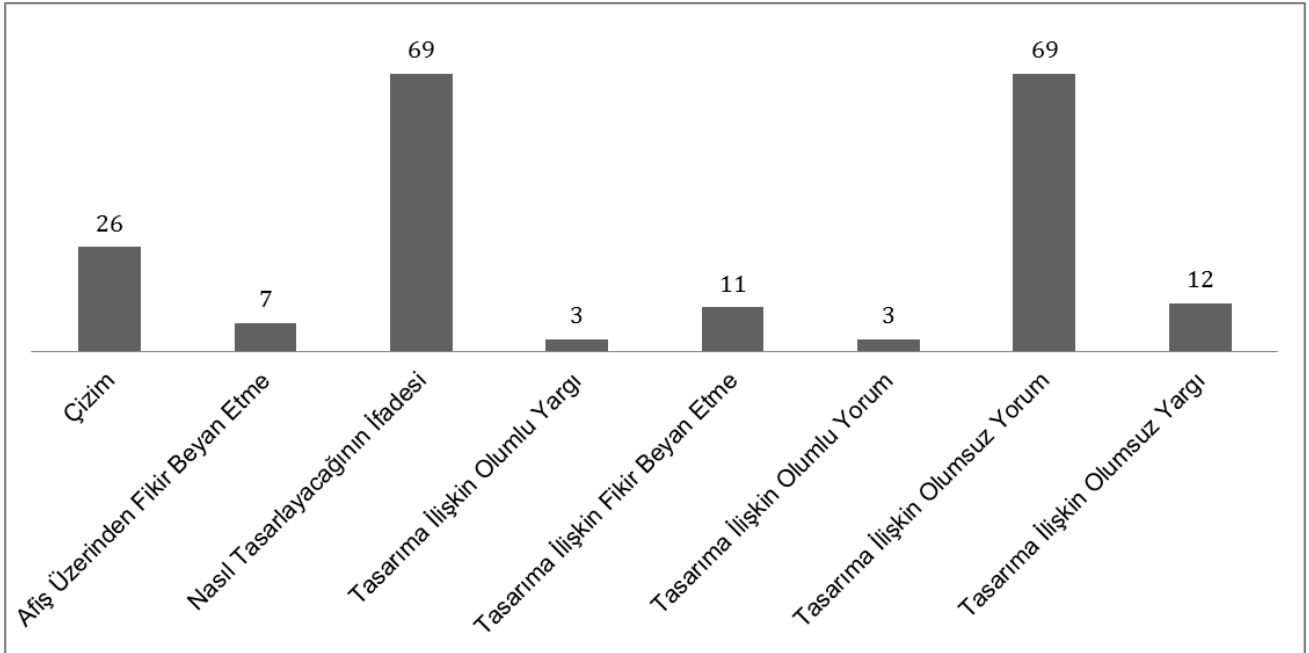
aktarılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008)'in LeCompe ve Goetz (1982)'den aktardığına göre tekrar edilebilirliği (dış güvenilirlik) sağlamaya yönelik olarak araştırmacının konumu açık hale getirilmeli, araştırmada veri kaynağı olan bireyler açık bir biçimde tanımlanmalı; araştırma sürecinde oluşan sosyal ortamlar ve süreçler tanımlanmalı; elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan kuramsal çerçeve ve varsayımları tanımlanmalı ve hem veri toplama hem de çözümlenme yöntemleri ile ilgili ayrıntılı açıklama yapılmalıdır.

Araştırmada veri kaynağı olan bireyler ve verilerin çözümlenmesinde kuramsal çerçeve açıkça tanımlanarak, veri toplama süreci ve çözümlenme yöntemleri ayrıntılı açıklanarak ve araştırmacının konumu açıkça tanımlanarak dış güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Verilerin öncelikle

resmetmeye yönelik bir yaklaşımla doğrudan sunulması, önceden oluşturulmuş ve ayrıntılı olarak tanımlanmış kuramsal çerçeveye göre veri çözümlenmesi yapılması (LeCompe ve Goetz, 1982; akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008) tutarlığı (iç güvenilirliği) artıran etmenlerdir.

3. BULGULAR

Grafik incelendiğinde 140 öğretmen adayından elde edilen verilerde 200 tane sınıflandırılmış yanıt bulunmaktadır. Sayısal değerlerdeki bu farklılığın sebebi ise bazı öğretmen adaylarının hem yazarak hem de çizerek soruya yanıt vermesidir. Sınıflandırılmış yanıtlarda 26 tane “çizim” yapılırken, 174 tane yanıt “yazma”ya ilişkin olmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Sınıflandırılmış görsel yazma sayıları.

3.1. Görsel “Yazma” Bulguları

Öğretmen adaylarından elde edilen verilerde “Yazma” bulguları içerisinde “Nasıl Tasarlayacağının İfadesi”, “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yorum”, “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yargı”, “Tasarıma İlişkin

Fikir Beyanı”, “Afiş Üzerinden Fikir Beyan Etme”, “Tasarıma İlişkin Olumlu Yorum”, ve “Tasarıma İlişkin Olumlu Yargı” alt kategorilerine ait verilere rastlanmıştır. Belirtilmiş olan alt kategorilerde yer alan bulguların sınıflara ve bölgelere göre dağılımları örnekler verilerek ifade edilmiştir.

3.2. “Nasıl Tasarlayacağını İfadesi” Bulguları

Öğretmen adaylarının “Nasıl Tasarlayacağını İfadesi” alt kategorisine ait bulgularından bazıları şu şekildedir;

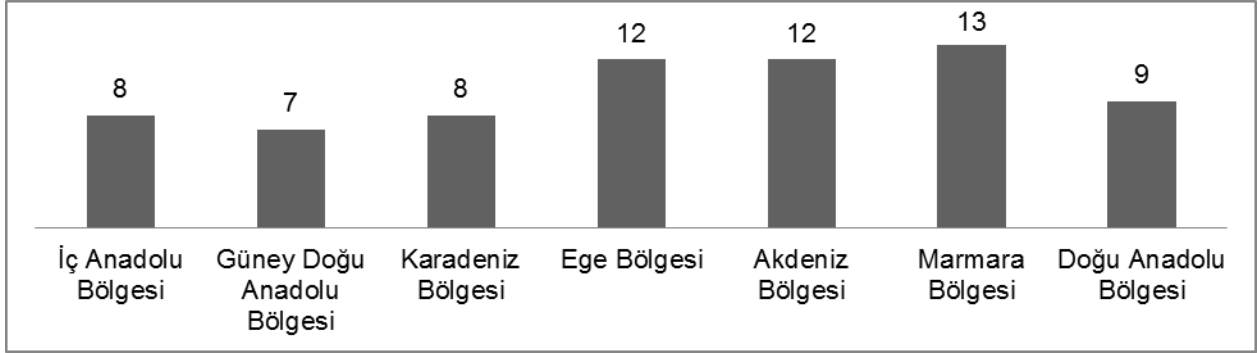
“Ben olsam sarı şeritleri kullanmazdım çok dikkat çekiyor. Daha geçişli bir şekilde tasarlardım. Her resim insan gözünü diğer resme götürmeli resim içinde bağlantılar olmalı ama buradaki şeritler resmi kesmiş ayırmış.”

“Ben olsaydım bütün doğu illerindeki insanları bir arada yapar ve ellerinde yemekleri var bir şekilde resmederdim. Ayrı illerde olabiliriz ama kardeşiz tablosu oluştururdu bence.”

“Mardin, Siirt, Şırnak görüntülerini daha büyük alır, yiyecekleri daha dağınık halde serpiştirirdim.”

“Ben olsam bu görseli bu şekilde tasarlamazdım. Bu illerin önemi benim için asla sınırlandırılmaz. Biraz daha geniş kitleye seslenmek isterdim. Burada biraz sınırlama var.”

Elde edilen 69 bulgunun 32’si 1. sınıf, 37’si ise 4. sınıf öğretmen adaylarından gelmiştir. Bulguların bölgelere göre dağılımı incelendiğinde; Marmara’nın en çok, Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nin en az bulguya sahip olduğu görülmektedir. “Nasıl Tasarlayacağını İfadesi” ne ait bulguların bölgelere göre dağılımı Şekil 2’de verilmiştir (Şekil 2)

Şekil 2. Bölgelere göre “nasıl tasarlayacağını ifadesi” bulguları.

3.3. “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yorum” Bulguları

Öğretmen adaylarının bu alt kategoriye ait bulgularından bazıları şunlardır;

“...yazıların altındaki renkler hep aynı bunlar olmamalı ve bu yüzden resimlerden çok yazılar özellikle altındaki renk daha çok ilgimizi çekiyor ve çok karmaşık birlik ve düzen de yok. Kadının elindeki yazıda resmi kapatıyor. Yemeklerde biraz daha yukarıda olabilirler.”

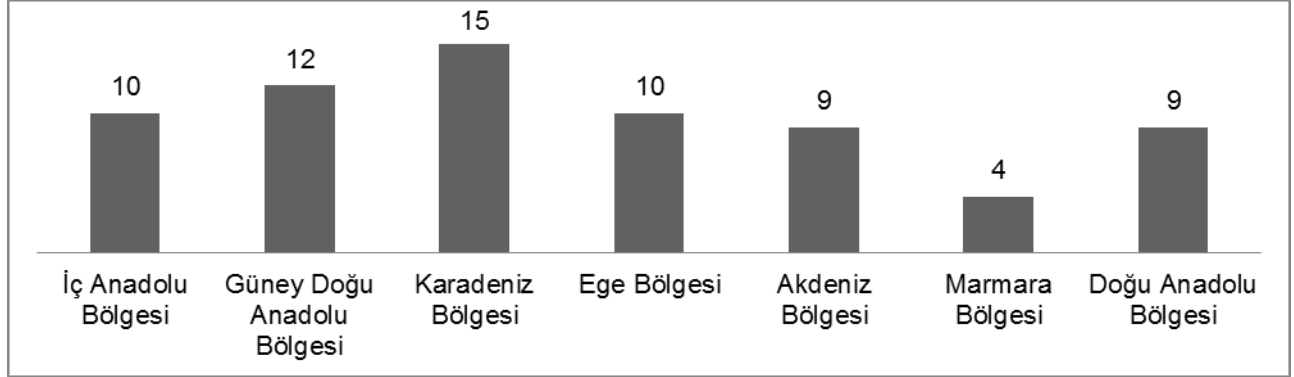
“Yöresel yemekler yazısından sonra yöresel yemekleri değil de yöreleri göstermesi saçma olmuş ya da o yörelerle de ilgili yemekler konulabilirdi. Örneğin Mardin için şu şu yemeği Şırnak için yok bilmem ne yemeği falan en azından alttaki

yemeklerde üsteki yörelerde ve yöresel yemeklerimiz yalnız kalmaz yerini bulmuş olurdu.”

“Bu kadar karmaşık öğelerin olduğu bir görselde Hiçbir şey bu kadar yoğun ve karmaşık eleman birlikte kullanılmaz.”

“Burada kullanılan renkler içten kesinlikle açmıyor. Kullanılan tonlar soğukluk getiriyor. Güneydoğu bölgesi insanının sıcaklığıyla tanınır.”

Bulguların 33’ü 1. sınıf, 36’sı ise 4.sınıf öğretmen adaylarından gelmiştir. “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yorum” bulgusuna en az Marmara Bölgesinde, en çok ise Karadeniz bölgesinde rastlanılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3: Bölgelere göre "tasarıma ilişkin olumsuz yorum" bulguları.

3.4. "Tasarıma İlişkin Fikir Beyan Etme" Bulguları

Öğretmen adayları tasarıma ilişkin fikirlerini beyan ederken kullandıkları bazı ifadeleri şu şekildedir;

"Güneydoğu Bölgesinin en belirgin özelliği tarihi eserlerini ön planda tutarak gelenek ve göreneklerini de yansıtacak bir slayt konuyu açıklığa kavuşturabilir..!"

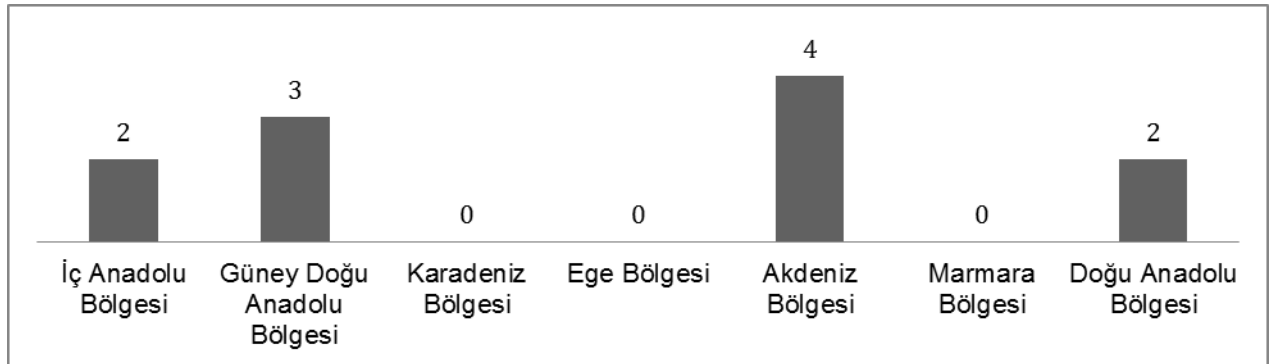
"Tanıtım yapılırken bence parça parça değil de bütün bir kompozisyon kurulmalıydı. Birbirleriyle bir senkronize halinde olmalıydı."

"Bence bu görselde Türkiye'nin güney doğusu

sadece olmaz Türkiye haritası üzerine her yerin özgü gelenek görenek ya da meşhur olan neleri varsa onlar bölgeleri doğrultusunda yapılandırılmalıydı harita üzerinde ..."

"Yemeklerin, yörenin, şehirlerin tanıtılması değil de insanların onu zaten bilmesi gerektiğini düşünüyorum."

Bulguların 8'i 1. sınıf, 3'ü ise 4.sınıf öğretmen adaylarından gelmiştir. 4. Sınıf bulguları İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi'ndendir. En çok bulgu Akdeniz Bölgesi'nden gelirken; Karadeniz, Ege ve Marmara Bölgesi'nde bu tür bir bulguya rastlanmamıştır (Şekil 4).

Şekil 4. Bölgelere göre "tasarıma ilişkin fikir beyan etme" bulguları.

3.5. "Tasarıma İlişkin Olumsuz Yargı" Bulguları

Öğretmen adaylarının "Tasarıma İlişkin Olumsuz

Yargı" bulguları şu gibi ifadeleri içermektedir:

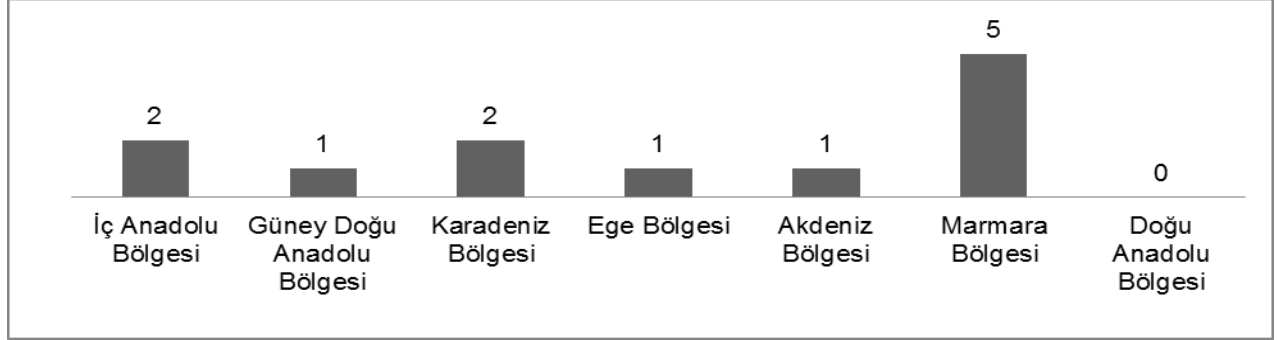
"Ben böyle bir görsel düzenlemezdim."

“Görselin tasarımını çok kötü buldum. Amatör, arabesk ve estetik yargılarıma göre kötü buldum.”

“...berbat bi tasarım.”

“...ucuz ve basit.”

Öğretmen adaylarından elde edilen veriler incelendiğinde toplam 12 “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yargı” bulgusu vardır. Bunların yarısı 1. sınıf diğer yarısı ise 4. sınıf adaylardan gelmiştir. Bulguların bölgelere göre dağılımı incelendiğinde Marmara bölgesi diğer bölgelere oranla sayıca fazladır (Şekil 5).

Şekil 5. Bölgelere göre “tasarıma ilişkin olumsuz yargı” bulguları.

3.6. “Afiş Üzerinden Fikrini Beyan Etme” Bulguları

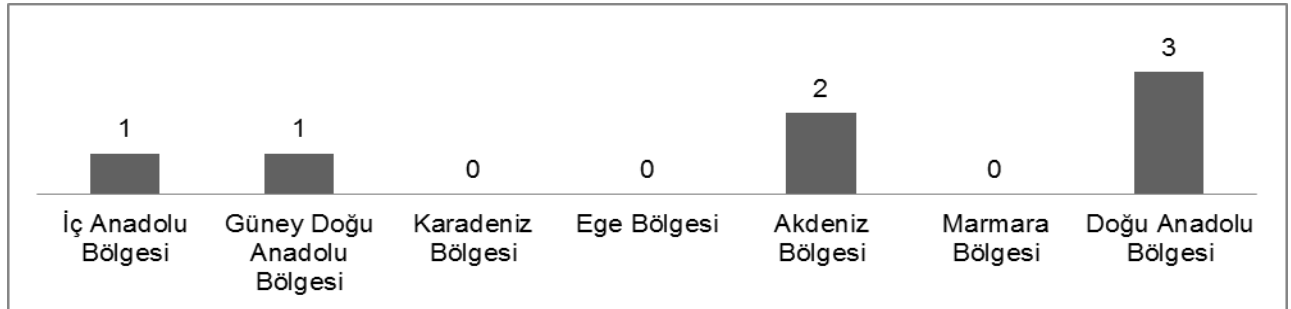
“... Güneydoğu Bölgesine yapacağınız tur ile o bölgenin tarihi değerlerinin, güzelliğinin farkına başkasının bakış açısı ile değil de kendi gözleriniz ile görme imkanına ulaşabilirsiniz. Yöre insanın sıcakkanlılığını yemek kültürünü, illerin yemek tatların farkına varabilirsiniz.”

“Bir bölgeyi, bir yöreyi en iyi ifade eden şey o yörenin kültürü, yemeği, tarihi eserleri, giyim kuşamıdır”

“Görseli tasarlamak isteyenlerin fikirleri daha yaratıcıdır. Picasso olmaya gerek yok Picasso (ne görse kopyalayan, çalan :)”

“Reklamlarda, reklam panolarında sarı renkle çok karşılaştığım için 'neden sarı' sorusunu çok sordum.”

Bulgular 3'ü 1. sınıf 7'si 4. sınıflardan olmak üzere 7 tanedir. Şekil 6'ya göre Doğu Anadolu bölgesi bulguları diğer bölgelere göre sayıca fazla durumdadır. Karadeniz, Ege ve Marmara bölgelerinde “Afiş Üzerinden Fikrini Beyan Etme” bulgusuna rastlanmamıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Bölgelere göre “afiş üzerinden fikir beyan etme” bulguları.

3.7. “Tasarıma İlişkin Olumlu Yorum” Bulguları

“Birleştirilen objeler güzel, mantıklı...”

“...ama yine de güzel.”

“Sadece arkadaki balıklı gölü beğendim kompozisyonu iyi kullanmış.” ifadelerini kapsayan Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nden 2 bulgu, Ege Bölgesi’nden 1 bulgu olan toplam üç bulguya rastlanmıştır. Bu bulguların 2 tanesi 1. sınıf, 1 tanesi de 4. sınıf olan öğretmen adaylarından elde edilmiştir.

3.8. “Tasarıma İlişkin Olumlu Yargı” Bulguları

Karadeniz, Marmara, Doğu Anadolu Bölgelerinden birer adet bulguya rastlanmıştır. Bulguların tamamı ise 1. sınıf öğrencilerine aittir:

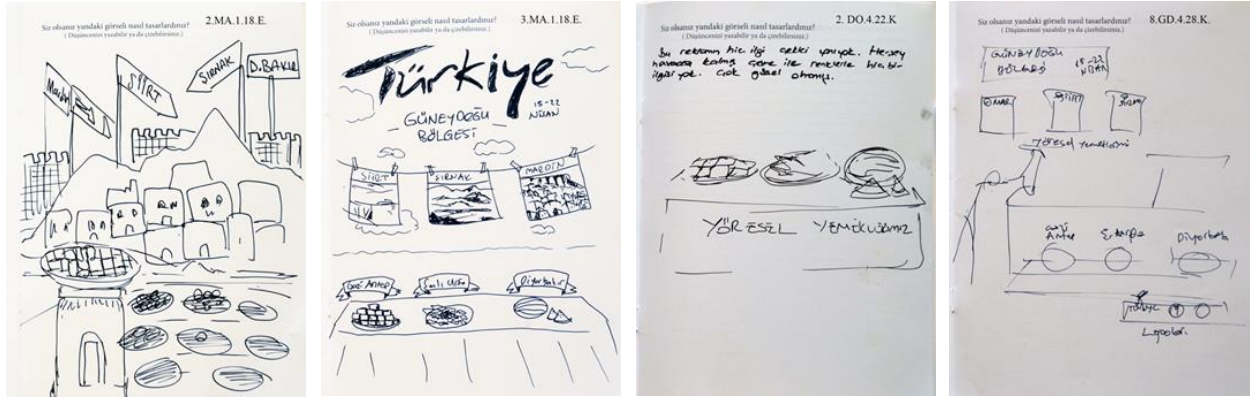
“Görsellere gelince başarılı.”

“...ben olsaydım aynen böyle tasarlardım. Bence bunun gibi tasarlamak daha iyi anlatamazdı Güneydoğu Bölgesini.”

“Bence tasarım gayet iyi.”

3.9. “Çizim”i Tercih Edenler

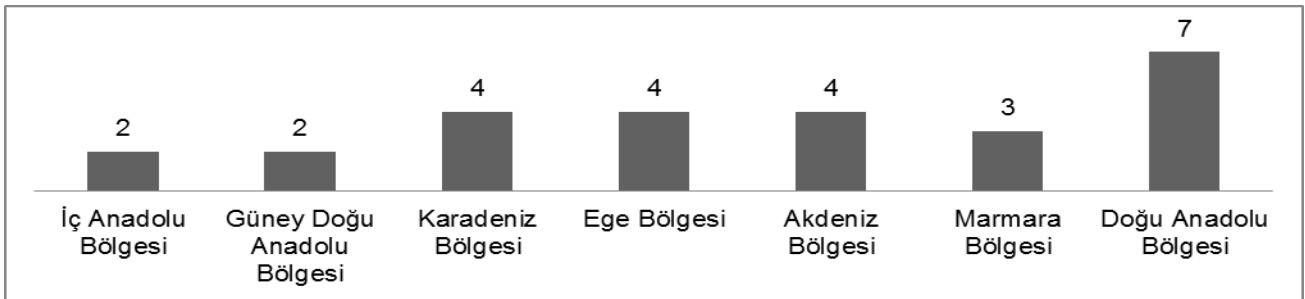
Aşağıda birkaç örneği verilen (Şekil 7) çizim türünden tasarımların yer aldığı 26 çizim bulunmaktadır. Bölgelere göre çizim bulguları ise Şekil 8’de verilmiştir. Bulgular genellikle kurgulanmış eskiz niteliği taşıyan şablon çizimler şeklindedir. Çizimlerin 16’sında çizimler ile birlikte nasıl tasarlayacağına ilişkin bilgiler de yer almaktadır.

Şekil 7. “Çizim”i tercih eden öğretmen adaylarından örnekler.

Bulguların 12’si 1. sınıf, 14’ü ise 4. sınıf öğretmen adaylarındandır. En çok Doğu Anadolu’dan, en az

İç Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nden bulguya rastlandığı görülmektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Bölgelere göre “çizim” bulguları.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada “Yazma”yı tercih eden ve “Çizim”i tercih edenler olarak iki sınıflandırma oluşmuştur. “Yazma”yı tercih edenler altında ise; “Nasıl Tasarlayacağının İfadesi”, “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yorum”, “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yargı”, “Afiş Üzerinden Fikir Beyan Etme”, “Tasarıma İlişkin Fikir Beyan Etme”, “Tasarıma İlişkin Olumlu Yorum” ve “Tasarıma İlişkin Olumlu Yargı” alt sınıflandırmaları oluşmuştur. “Çizim”i tercih eden öğretmen adaylarından elde edilen verilere ait bulgularda herhangi bir alt sınıflandırma oluşmamıştır. Oluşan tüm sınıflandırmalar incelendiğinde, öğretmen adaylarının öncelikle nasıl tasarlayacağını yazdığını, yine yaklaşık aynı derecede verilen görselin tasarımına ilişkin olumsuz ifadesine başvurduğu, hem yazıp hem çizebilecekleri ifade edilmesine karşın bu adayların çizmeyi tercih etmedikleri görülmüştür. Yani çalışmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunluğu, yeniden bir kurgu, tasarlama, kompozisyon kurma düşüncelerini çizime dökme konusunda (çalışmaya katılan tüm adaylar dikkate alındığında) yeteri kadar istekli olmadıkları görülmüştür. Ancak verilen görselin tasarımına ilişkin düşüncelerini detaylandırarak aktarmayı tercih etmişlerdir.

KAYNAKLAR

1. Akyol, H. 2012: Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri, Pegem Yayıncılık, s.174.
2. Ausburn, L.J., Ausburn, F.B. 1978. Cognitive Styles: Some Information and Implications for Instructional Design, The Journal of ECT, Vol.26 (4).
3. Avgerinou, M. Peterson, R. 2011. Toward a Cohesive Theory of Visual Literacy, Journal of Visual Literacy, Volume 30, Number 2, s. 1-19.
4. Avgerinou, M., Ericson, J. 1997. A Review of the Concept of Visual Literacy, British Journal of Educational Technology, Volume 28, No:4.
5. Barret, T., Çev: Harcanoğlu, Y. 2012. Fotoğrafı Eleştirmek; İmgeleri Anlamaya Giriş, Hayalperest Yayınevi, İstanbul, s. 71, 74, 85, 161, 164.

Çalışma sonucu;

- Görsel yazma bulguları içerisinde “çizim” kategorisinde öğretmen adaylarının (26 aday) sınıfları ve buldukları bölgelerinin çizmeyi tercih etmelerinde etken olmadığı bulgular ışığında belirlenmiştir.
- Çizmeyi tercih eden öğretmen adaylarının çizimleri incelendiğinde, verilen görselin okunarak yeniden tasarlama kurgusu niteliğinde eskizler yapıldığı görülmüştür.
- Öğretmen adaylarının çoğunluğunun çizmeyi tercih etmediği, çizmek yerine nasıl çizeceklerini anlattıkları yazılı ifadelerle başvurdukları görülmüştür. Çalışmaya katılan öğrencilerin, bu tercihlerinin nedenleri çalışılmalıdır.
- Görsel yazma bulgularının sözel ifadeler başlığında, çoğunlukla “Nasıl Tasarlayacağının İfadesi”, “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yorum” bulgularına rastlanılmıştır. Diğer görsel yazma bulguları içerisinde sayıca çoktan aza doğru; “Tasarıma İlişkin Fikir Beyan Etme”, “Tasarıma İlişkin Olumsuz Yargı”, “Afiş Üzerinden Fikrini Beyan Etme”, “Tasarıma İlişkin Olumlu Yorum” ve “Tasarıma İlişkin Olumlu Yargı” ifadelerine rastlanılmıştır.

6. Box C.A. and Cochenour J. 1998. Visual Literacy: What do Prospective Teachers Need to Know? Journal of Visual Literacy in Life and Learning. Reading from The 19th Annual Conference of the International Visual Literacy Association. Published in Virginia.
7. Becer, E. 2002. İletişim ve Grafik Tasarım, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
8. Berger J. 2002. Görme Biçimleri, Metis Yayınları.
9. Berger, A.A. 1996. Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri, Çev: M. Barkan, N. Bayram, D. Güler, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
10. Brill, M.J., Kim, D., Branch, M.R. 2007. Visual Literacy Defined - The Results of a Delphi Study, IVLA (operationally) Define Visual Literacy? Journal of Visual Literacy.

11. Bostancı, M., Naci ve Ark. 2007. Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı, T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Ankara, s. 110-117.
12. Buehl, D., 2014. Classroom Strategies for Interactive Learning, International Reading Association, Forth Edition, New Jersey.
13. Çağlarca, S. 1999. Resim-Heykel Plastik Öğeler, İnkılap Yayınevi, İstanbul, s. 17.
14. Fransecky, R.B., Debes J.L. 1972. Visual Literacy: A Way to Learn-A Way to Teach, Washington: Association for Educational Communications and Technology.
15. Gençaydın, Z. 2000. Sanat Eğitimi, Etam A.Ş. Web Ofset, Eskişehir, s. 78.
16. Gökaydın, N. 2002. Temel Sanat Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, s. 48.
17. Heinrich, R., Molenda, M., Russell, J.D.& Smaldino, S.E. 1999: Instructional media and technologies for learning (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall. Heinich.
18. İpek, İ. 2003. Bilgisayarlar, Görsel Tasarım ve Görsel Öğrenme Stratejileri, The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET, volume 2, Issue 3, Article 9, July, s. 72.
19. Kellner, D. 1998. Multiple Literacies And Critical Pedagogy In A Multicultural Society, Educational Theory, Volume 48, Number 1.
20. Kılıç, L. 2003. Görüntü Estetiği, İnkılap Yayınevi, İstanbul, s. 90.
21. Sözen, M. ve Tanyeli, U. 1992. Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 66.
22. Stokes. 2002: Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective, Electronic Journal for the Integration of Technology in Education, vol. 1, No. 1.
23. Rose, G. 2003. Visual Methodologies, SAGE Publications Ltd., British Library Cataloguing in Publication Data, London, s. 56.
24. Uçar, Ö., Uçar, T., Kılıç, L., Orhon, N., Taşçioğlu, M. 2011: Görsel Kültür, Anadolu Üni. Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir.
25. Yıldırım, A., Şimşek, H. 2008. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 5, 260, 263.
26. <http://www.tdk.gov.tr>. (Eriş. tarihi 22.05.2015).

Bu çalışma, birinci yazarın "Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlıkları" başlıklı doktora tezinden uyarlanarak hazırlanmıştır.